

ROMANȚA MONDENĂ URBANĂ: ASPECTE MELODICE ȘI INTERPRETATIVE

THE URBAN SALON ROMANCE: MELODIC AND INTERPRETATIVE ASPECTS

DIANA VĂLUȚĂ-CIOINAC¹

doctorandă,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0000-0002-3060-7546>

CZU 784.3:781.6

DOI <https://doi.org/10.55383/amtap.2025.2.09>

Articolul de față își propune să analizeze romanța mondenă urbană din perspectiva structurii muzicale și a interpretării vocale, pentru a evidenția complexitatea acestui gen artistic aflat la granița dintre tradiție și modernitate. Romanța apare și se dezvoltă în spațiul românesc începând cu prima jumătate a secolului al XIX-lea, într-un context de modernizare accelerată a societății. Penetrarea influențelor occidentale, mai ales franceze și italiene, în cultura urbană românească, alături de persistența unor tradiții orientale și autohtone (muzica lăutărească și folclorul țăranesc), a contribuit la formarea caracteristicilor melodice și interpretative ale acestui gen hibrid, profund afectiv și adaptabil gustului societății.

Cuvinte-cheie: romanță mondenă urbană, conținut, structură melodică, interpretare, vocalitate

This article aims to analyze the urban salon romance from the perspective of musical structure and vocal interpretation, in order to highlight the complexity of this artistic genre situated at the boundary between tradition and modernity. The romance emerged and developed in the Romanian cultural space starting in the first half of the nineteenth century, within a context of accelerated societal modernization. The penetration of Western influences, especially French and Italian, into Romanian urban culture, together with the persistence of certain Eastern and indigenous traditions (lăutărească music and rural folklore), contributed to shaping the melodic and interpretative characteristics of this hybrid genre, deeply emotional and adaptable to the tastes of society.

Keywords: urban salon romance, content, melodic structure, interpretation, vocality

Introducere

Romanța mondenă urbană este un gen muzical cu valențe literare, melodice și interpretative deosebite, care s-a impus în cultura românească modernă, în special, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și a atins culmile înfloririi în perioada interbelică. Ștefan Ciubotaru remarcă: „În timp ce germanii au liedul, italienii canțoneta, francezii șansoneta, românii au romanța (...), gen vechi de pe vremea fraților Văcărești și-a lui Anton Pann. Această îmbinare de cântec popular și muzică lăutărească care este romanța, după unii muzicologi, este o specie urbană „cultă” ce a fost a tuturor în ceasurile de destindere și intimitate, străină de împrejurările solemne și festive, cunoscută în lumea orașelor de alături cu petrecerile din grădinile de vară, unde se întâlneau oameni cu diferite preocupări” [1 p. 469].

Aflată la intersecția dintre muzica de salon, poezia lirică a cafenelei literare și actul interpretativ determinat, în mare parte, de spectacolul de varietăți, romanța reflectă nu doar sensibilitatea unei epoci, ci și rafinamentul artistic al societății urbane, al elitelor intelectuale și artistice din acele timpuri. Romanța devine, astfel, un mijloc de exprimare artistică accesibil, dar profund.

După instaurarea regimului sovietic, romanța este supusă unei revizuirii ideologice, fiind limitată în programele de concert, dar păstrată, totuși, în circuitul cultural, în deosebi prin transmisiuni radi-

¹ E-mail: dianavaluta@gmail.com

ofonice. În perioada de după 1991, romanța este revalorizată ca patrimoniu cultural imaterial, cu un interes reînnoit din partea cercetătorilor și a publicului. Dovadă sunt cele două festivaluri cu secțiunile creație și interpretate ale romanței *Crizantema de Aur* de la Târgoviște (România) și *Crizantema de Argint* de la Chișinău. Prin analiza textului poetic, a melodiei și a actului interpretativ, putem înțelege metamorfozele care s-au produs în morfologia romanței și de ce continuă să emoționeze și să inspire, chiar și într-un context contemporan digitizat.

Particularitățile melodiei

Romanța mondenă se axează, în primul rând, pe un text liric, adesea adaptat din poezia cultă sau compus special pentru o melodie de romanță. Conținutul acestor texte, specificul versificației determină configurarea și arhitectonica melodiei. Astfel, tematica textelor reflectă registre emoționale profunde, în special, iubirea neîmplinită, dorul, trecerea timpului, amintirea și regretul. În romanța urbană mondenă dragostea față de o persoană sau ca un sentiment generalizat, este, de regulă, idealizată, melancolică și plasată într-un spațiu atemporal. Ca exemplu, textele romanțelor precum *Pe lângă plopii fără soț*, *N-ai să știi niciodată*, *Călugărul din vechiul schit* exprimă o tensiune între iubirea visată și realitatea absenței sau pierderii.

Versurile romanței sunt, în general, metrice, cu rime predominant împerecheate sau încrucișate, iar frazarea este adaptată melodiei. Se remarcă folosirea frecventă a metaforelor, epitetelor și personificărilor, toate contribuind la crearea unui cadru liric sugestiv și încărcat emoțional, transmis prin vocalitatea interpretării.

În melodia romanței se împletesc influențe din muzica clasică occidentală, cântecul liric al trubadurilor și truverilor din spațiul european, elemente din folclorul românesc, atât țărănesc cât și lăutăresc. Astfel, liedul german, cançoneta italiană și șansoneta franceză au fost un model de miniatură vocală cu accent pe expresia poetică lirică, cântecul folcloric propriu-zis și doina au contribuit prin conținutul liric și confesiv, iar muzica lăutărească urbană a determinat libertatea agogică, cromatismul expresiv și specificul interpretării. Muzica de salon a secolului XIX a avut și ea un rol semnificativ în ceea ce privește acompaniamentul și stilul interpretativ. Romanța urbană a fost, ca urmare, un produs al unui sincretism stilistic și cultural, dar a dobândit rapid o identitate proprie prin tematica profund emoțională, exprimată cu mijloace melodice și armonice accesibile interpreților.

Structura melodică a romanței urbane este un element definitoriu al acestui gen muzical, contribuind esențial la transmiterea emoției și la crearea atmosferei intime și nostalgice specifice. Melodia romanței urbane este, de regulă, liniară și clar conturată, cu o dezvoltare firească, fără salturi mari sau bruște. Chiar dacă sunt utilizate uneori salturi mai mari de terță, acestea sunt acoperite cu o mișcare treptată în direcție inversă. Ambitusul este, în general, restrâns sau mediu, cuprins între o cvintă și o decimă, permițând o interpretare expresivă și accesibilă. Acest ambitus limitat nu este însă un obstacol expresiv, dimpotrivă, permite un control mai mare asupra nuanțelor interpretative și un plus de intimitate în redarea emoțiilor, favorizează transparența discursului muzical și pune accentul pe mesajul emoțional. Astfel, melodia reprezintă, în cadrul romanței mondene, nucleul expresiv, purtătorul mesajului afectiv. De aceea, analiza structurii melodice este esențială în înțelegerea și definirea romanței urbane ca formă muzicală și expresivă.

Profilul melodic este descendent sau ondulator, evitând contururile agresive sau dramatismul excesiv. Această tendință susține caracterul melancolic, meditativ sau elegiac al romanței. Arhitectonica melodică este organizată, în general, pe baza unor fraze simetrice, cu perioade bine definite, simetrice (de exemplu, 2+2, 4+4 măsuri etc.). Această simetrie este un element clasic de construcție, împrumutat din muzica cultă, adaptat sensibilității romanței, contribuind la coerența discursului muzical și la facilitatea înțelegerii memorării romanței.

În textura muzicală sunt frecvent întâlnite motive melodice scurte, repetitive, care pot fi reluate identic sau cu variații subtile ritmice, melodice sau dinamice. Acest procedeu contribuie la construirea

unei atmosfere de insistență afectivă, sugerând zbuciumul interior al personajului liric și favorizând consolidarea ideii poetice. Astfel, repetiția nu este doar un element structural, ci și expresiv, marcând o intensificare treptată a trăirilor.

Romanța urbană este scrisă, în general, în tonalități majore sau minore, dar predomină cele minore, care susțin atmosfera melancolică. Melodia urmează, de obicei, un discurs tonal tradițional, un parcurs diatonic în cea mai mare parte, dar include adesea și incursiuni cromatice, mai ales pe trepte sensibile sau în cadrul unor modulații pasagere. Aceste elemente cromatice intensifică trăirea exprimată, introducând tensiuni afective subtile în discursul melodic-armonic. Spre exemplu, romanța *De ce nu-mi vii?* [2], scrisă în 1887 de Iancu Filip pe un text liric eminescian² [3 p. 214]. Această romanță are o linie melodică clar articulată, cu fraze simetrice de câte 4 măsuri. Ea este în tonalitate minoră, care creează o stare de melancolie și interiorizare. Versul este octosilabic, cu rima succesivă, ceea ce ne amintește de particularitățile versului popular cântat. Strofa melodică se axează pe opt versuri, respectiv, două strofe poetice. Are o formă bipartită cu elemente de repriză, de tipul AA'B A'. Coda romanței presupune repetarea părții a doua BA'.

Discursul muzical în interiorul strofei muzical-poetice presupune următoarea desfășurare (**Tabelul 1**).

Tabelul 1

Melodia	A		A'		B		A'	
	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>a'</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>d</i>	<i>a'</i>	<i>c</i>
	2 măs.	2 măs.	2 măs.	2 măs.	2 măs.	2 măs.	2 măs.	2 măs.
Versul	A	B	C	D	E	F	G	H

Melodia evoluează în pași mici, cu salturi ocazionale de terță sau cvartă, cu cromatisme în partea a doua B, ceea ce contribuie la creșterea tensiunii emoționale și crearea unei atmosfere dramatice. Ambitus cuprinde intervalul de octavă, suficient pentru ca interpretul să poată reda o gamă largă de nuanțe ale trăirilor sufletești. Tempoul este relativ liber, iar ritmul se axează pe unități de doime, pătrime și optime, doimile fiind în semicadențe și cadențe, amintindu-ne de opririle pe sunete lungi în melodia din finalurile doinei. Expresivitatea este susținută de relația strânsă dintre text și linia melodică, fiecare vers fiind tratat ca un segment muzical autonom, dar integrat în fluxul melodic general.

Aspecte ale interpretării vocale

Interpretarea romanței presupune o dimensiune teatrală, apropiată de arta actorului. Interpretul nu este doar un cântăreț, ci un transmițător de trăire și un povestitor al unei drame interioare. Vocea va fi caldă, amplă, cu registru extins și capacitate de variație dinamică, iar dirijarea sonorității vocale se va axa pe fraza muzicală și pauzele expresive. Dicția trebuie să fie clară, necesară pentru a reda fidel mesajul poetic. Fraza muzicală este articulată într-o manieră retorică, adesea asemănătoare cu frazarea verbală a poeziei, ceea ce întărește caracterul narativ și confesiv al romanței.

Melodia romanței urbane este adesea îmbogățită printr-o ornamentație moderată, dar bine aleasă, menită să sporească expresivitatea, fără a perturba claritatea interpretării liniei melodice, având ca scop accentuarea trăirii interioare, nu obținerea unui efect de virtuositate. Se folosesc, de regulă, portamente, apogiaturi scurte, glissando și accentuări expresive. Aceste ornamente sunt influențate de tradiția muzicii lăutărești, fiind adaptate unui cadru urban și unui gust cultivat. Ornamentele oferă interpretului posibilitatea de a personaliza execuția romanței.

Deoarece structura melodică a romanței urbane se caracterizează printr-o evoluție liniară, gradată, lipsită, în general, de salturi mari sau de rupturi tematice, desfășurându-se pe intervale mici, se creează o impresie de fluiditate și continuitate a discursului muzical. Această tendință lineară facilitează o interpretare cantabilă și expresivă, aflându-se la hotarul unei rostiri încărcate de afecțiune.

2 Romanțe pe versurile lui Mihai Eminescu *De ce nu-mi vii* au mai scris și alți compozitori precum Carol Decker, Vasile Popovici, Gheorghe Dima etc. Pe noi ne interesează prima creație cunoscută de acest gen, care se bucură de mare popularitate, scrisă anume de Iancu Filip.

Tempo lent cu inflexiuni rubato permite interpretului anumite libertăți expresive, apropiind romanța de recitativul liric, fără a pierde însă caracterul său cantabil. Structura melodică contribuie și chiar presupune o libertate interpretativă agogică, cu ritenuto-uri, rubato-uri, care favorizează exprimarea nuanțată a sentimentelor. Aceste variații de tempo, elementul de improvizație în domeniul tempoului, modelarea lui prin accelerando sau ritardando susțin dimensiunea dramatică și confesivă a romanței. Vehicularea cu nuanțele dinamice are o importanță deosebită în execuția romanței mondene. Interpretarea vocală nu presupune forțarea sunetului, el trebuie să curgă lin, fără artificii neașteptate de nuanțe dinamice. Cu atât mai mult pedalarea pe nuanțe dinamice de *f*. Vocalitatea se apropie de o confesiune narativă, de aceea dinamica execuției va fi moderată, cu treceri treptate de la o nuanță la alta. Chiar dacă romanța mondenă este interpretată în fața unui public, caracterul intim, interiorizarea trăirii sentimentale creează atmosfera unei execuții parcă pentru sine, asemenea doinei. Andrei Tamazlăcaru remarcă: „Cel care are în suflet mult *Dor*, își cântă Romanța în accente de mare delicatețe. În singurătatea sa Omul nu vorbește, în intimitate Omul cântă” [4 p. 52].

Deși nu face parte direct din linia melodică, acompaniamentul are un rol important în susținerea și completarea structurii melodice. El este simplu, de regulă, pian, vioară, acordeon. În prezent se practică un acompaniament mai extins până la folosirea orchestrei de muzică populară. Totuși, un suport instrumental format dintr-un grup restrâns precum orchestra de salon sau taraful contribuie mai bine la conturarea atmosferei specifice romanței. Mari interpreți ai romanței au reușit să creeze adevărate școli de stil. Romanța în interpretarea Ioanei Radu se remarcă prin expresivitate profundă, timbru inconfundabil; la Maria Tănase observăm o abordare teatrală, autenticitate emoțională, iar Jean Moscopol se impune prin eleganță stilistică și rafinament.

Concluzii

Așadar, structura melodică a romanței mondene urbane este rezultatul unui proces complex de sinteză între diverse influențe (muzică populară, lăutărească, cultă europeană) și răspunde unor cerințe estetice și afective bine conturate: de introspecție, confesiune și sublimare a suferinței personale prin mijloace muzicale. Caracteristicile dominante – linearitate, ambitus moderat, ornamentație moderată, frazare simetrică și tonalitate predominant minoră – servesc unui scop central: construirea unei texturi melodice capabile să redea cu autenticitate și rafinament conținutul textului poetic, să transmită stări sufletești profunde tipice sensibilității urbane românești din perioada modernă. Melodia este, în esență, un vehicul al trăirii interioare, fiind accesibilă, cantabilă și profund comunicativă. Romanța urbană devine, astfel, un spațiu sonor al confesiunii intime, în care muzica este eco-ul fidel al trăirilor umane fundamentale: iubirea, dorul, suferința și speranța, iar interpretarea vocală, urmând linia melodică, transmite prin intermediul instrumentului specific – vocea umană – întreaga paletă a acestor emoții.

Referințe bibliografice

1. CIUBOTARIU, Ștefan. „Pe lângă plopii fără soț” și alte vechi romanțe botoșănene. Disponibil: <https://biblioteca-digitala.ro/reviste/hierasus/Hierasus-VII-VIII-1989-32.pdf> [accesat 2025-11-12].
2. *De ce nu-mi vii*. Gheorghe SĂRAC (voce). Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=kP_-7KxEAU [accesat 2025-11-14].
3. BARBU, Mia (alcătuitor). *150 romanțe*. București: Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, 1971.
4. TAMAZLĂCARU, Andrei. *Estetica romanței*. Chișinău: Notograf Prim, 2013. ISBN 978-9975-4431-9-7.

Manuscris primit la 18.11.2025. Acceptat pentru publicare la 03.12.2025³.

³ Acest articol este distribuit sub Licența Creative Commons Atribuire-Necomercial-Fără derivate 4.0 International.